List 1.

NOVICE

Tečaj XXXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 7. januarija 1880.

Obseg: Česa naj se slovenski gospodarji poprimejo, da dokažejo napredek svojemu gospodarstvu? — Kako ravnati z moštom in vinom, da je vino dobro. — Spomin na zaslužne kranjske sadjerejce. — Špitalič, Tabor, Kozjak in Kozji hrbet. — Književstvo slovansko. — Ustavoverci se čedalje bolj odkrivajo za nasprotnike ustave. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Česa naj se slovenski gospodarji poprimejo, da dokažejo napredek svojega gospodarstva?

Gospodarski napredek nikakor ne obstojí v tem, da se lotimo mnogovrstnih novotarij, ampak pri nas na Slovenskem, kjer ne stojí gospodarstvo še na tako visoki stopnji, kakor v nekaterih drugih deželah, pri nas je to uže velik napredek, če opustimo to, kar je slabo in se poprimemo boljega, če nam uže sama pamet kaže, da je bolje.

Take slabe šare pa je pri nas še prav veliko; to šaro skusimo odstraniti, in potem uže smemo reči, da napredujemo v gospodarstvu.

Pa pustimo samo besede in lotimo se kar naravnost stvarí.

Letošnja huda zima nas je menda še bolj kot druga leta podučila, kolika dobrota so pečí, zato je menda popolno upravičeno, če začnemo

s pečmí.

Pri pečéh pogostoma nahajamo toliko napák, da je groza.

Mnogo je tacih starih pečí in še zmerom delamo radi take, ki kurijo dve sobi. S tem mislimo veliko drv prihraniti in tudi kurjavo hitreje opraviti. To je res lepa misel, pa navadno je vendar to velika neumnost. Če peč ne stojí prosta, ampak je vzidana v steno in zid med dvema sobama ni tako tanek, kakor papir, ampak je le kakih 8 palcev (colov) širok ali pa še širji, takrat velik del gorkote, ki ima sobo greti, greje le zid in mnogo sežnjev drv si pokuril, da si le steno med soboma grel, ne pa sobe. Le primi za zid, pa boš videl, koliko si — na škodo sobam — zidu kuril. Recimo, da peč od gori do doli obsega le 12 čevljev — kar ni veliko — zid (stena) med soboma pa je 1 čevelj debel, po takem gorkota zakurjene plošnjave 12 čevljev ne gre v sobo ampak v zid. Ugovarjati bi se utegnilo: „vsaj zid stojí med obema sobama in gorkota zatega del ne uide iz hiše“ — al o mrzlih dnevih, ko zakurjena peč le takrat kaj izdá, če gorkota hitro v sobo buha, nam s tisto mrvico toplote, ki jo zid iz sebe daje, ni prav nič pomagano.

Tudi ni dobro, če peč stojí na močnem in visokem zidanem podnožji, ki tudi veliko gorkote požre in jo sobi vzame. Podnožje naj je tedaj nizko in tanko, še bolje je pa, če stojí peč na stebričih.

Velika napaka nekaterih sob (izb) je njih vlažnost, posebno tacih, kjer na pečéh perilo sušijo in celo zimo ne odpró okenj, marveč jih še prav zadelajo in zapopajo. Pozimi se s čevlji prinese veliko snegá ali druge mokrote v hišo, v kateri prebiva včasih velika družina. Zmerno vlažni, gorki pa čisti zrak je zdrav in prijeten, preveč mokri in nečisti zrak pa je nezdrav in neprijeten. Al še bolj nezdravo pa je bivanje v tacih sobah, kjer je zidovje mokrotno.

Vprašanje nastane potem: s čem se dá vlažnost iz sob odpraviti? — Prav lahko in prav gotovo s tem, da si postavimo v sobo peč, ki se od znotraj, to je, v sobi kuri. Take peči, katerih se dandanes uže veliko nahaja po svetu, vlečejo vlažnost v-se, ki izpuhtí potem v dimnik; koliko vlage pri vsaki kurjavi taka peč v-se potegne, to so prav natanko ne dá zmeriti, — da je pa veliko požre, kaže nam sledeča preiskava. Če pepel drv odštejemo in pa vodo, katere je tudi v najbolj suhih drvah nekoliko, pogorí od 10 funtov mehkih drv malo več kot 8 funtov drv. Ne pogorí pa vse popolnoma; to vidimo v tem, da z dimom še marsikaj druzega uide, kar ni popolnoma zgorelo. Recimo pa, da od 10 funtov mehkih drv jih pogorí le toliko, kar dá 4 funte oglja. Ti 4 funti oglja potrebujejo pa vsakako kakih 46 funtov zraka, da zgorijo, tedaj blizo 600 kubičnih čevljev zraka, in toliko zraka se nahaja v prostoru, ki je 8 čevljev dolg in 8 čevljev širok. Ta množina posrkanega zraka je pa menda še premajhna, kajti peč veliko več zraka v-se vzame in po dimniku iz hiše izpustí, kakor je potreba, da 10 funtov mehkih drv pogorí. Po takem se menda ne bomo motili, če trdimo, da enkrat zakurjena peč ves zrak, kolikor ga je bilo v sobi, v-se potegne. S tako množino zraka pa gotovo izpuhtí tudi nekoliko maslicev vode (sobne mokrote).

Res čudno je, koliko vode včasi v kakošno kmetsko sobo pride, če ondi mokro perilo sušijo. 6—8 suhih srajic tehta najmanj 10 funtov, mokrih pa gotovo 20 funtov. Če se to perilo na peči suši, se ž njim prinese 10 funtov ali pa 4 bokale vode v sobo. Odraščen človek v 12 urah — to je po skušnjah izpričano — kaka dva maslica vode iz pljuč in pa iz kože izhlapí. Če tedaj 6 osob v eni sobi čez dan skupaj biva, se sme računati, da teh 6 osob 2—3 bokale vode iz sebe izhlapijo. Po takem ni čuda, da je v nekaterih kmetskih hišah toliko vlage.

Po vsem tem je menda do dobrega dokazano, da so peči, ki se v sobi kurijo, najbolja pomoč za odpravo prevelike vlažnosti v sobah. Take peči narejajo uže

tudi naši navadni pečarji in ker tudi niso dražje memo druzih in manj drv požró, naj bi se vpeljale kakor v gosposke, tako tudi v kmetske sobe. (Dal. prih.)

Kako ravnati z moštom in vinom, da je vino dobro.

(Po predavanju gosp. Dolenca, vodje slapenske vinorejske šole, v Kostanjevici, spisuje L. A. *)

Gosp. Dolenc nam je v Kostanjevici razlagal, kako ravnati z vinom, da je dobro, in sicer, kako s črnim, kako z belim vinom. Vsa vina je razredil v 4 vrste: 1) vina s cvetico (bouquet), — 2) namizna vina brez cvetnega duha, pa vendar izvrstna, na pr. „ljutomerec", — 3) navadna namizna vina, ki se prodajajo na vedra, — 4) nizka vina, kakor so po navadi naša vina.

Kdor hoče pridelati izvrstno vino, mora imeti dobra plemena trt, mora ž njimi ravnati po vodilih umne vinoreje, posebno pa mora paziti, da grozdje popolnoma dozorí, in da se spravlja popolnoma suho in zdravo.

Da bo pa vinorejec naredil dober mošt, ni zadosti le, da spolni ravno rečeno, ampak vedeti in storiti mu je še marsikaj druzega, kar se opustiti nikakor ne sme. Zato moral bi imeti vsaki vinogradnik eno, ali po potrebi več velikih kadí, v katere pride stlačeno grozdje za toliko časa, da se mošt more spraviti v sod; poleg te kadí pa še dve manji. Na prvo manjo kad se postavi malen, s katerim se grozdje mečka. (Takih strojev je pri nas uže mnogo, vendar se pa grozdje tudi še z betom tlači.) Na drugo majhno kad pa se položí mreža, narejena iz pocinjenega vlaka (drata); na to mrežo se dene zmečkano grozdje iz prve kadí, ter se z leseno greblico sem in tje drgne, tako, da ostanejo na mreži sami peclji, kateri se potem vržejo v kako posodo, da se otečejo. Mleti se pa mora grozdje s peclji vred zato, da dobi vino potrebno čreslovino. Nek vinogradnik mi je pred nekoliko leti pravil, da je grozdje, kakor je bilo obrano, z roko pecljal, ter upal tako dobiti izvrstno kapljico, pa zmotil se je; vino je bilo sicer prosto zagatnosti, a tako mehko, da ni nihče maral za-nj. Zdaj še le se dene zmleto in pecljev očiščeno grozdje v veliko kad. Zdaj je treba dobro paziti, kdaj bo mošt v kadi pričel poganjati mehurčke, kar je znamenje vrenja; od tega časa mora ostati mošt še 48 ur v kadi, potem se še le odtoči in v sod spravi. Če je vreme toplo, prične mošt v kadi kmalu vreti, in trop se dvigovati; če pa je vreme mrzlo, gre to bolj počasi. Zato pa vendar ne gre mošt spraviti v sod, dokler ni dokončal prvo vrenje v kadi, kakor je bilo rečeno.

Trop pride v stiskavnico, al le to, kar se po prvem stiskovanji dobí (prvi prešovec), naj se dene v sod med tako imenovano „župo", drugi bolj pusti pa naj se spravi v drugo posodo za domačo rabo.

Sod se ne sme popolnoma napolniti; za eno dlan mora praznega prostora ostati. V tako naliti sod se vtakne kipelna veha tako, da zrak poleg nje ne more v sod prihajati. Kipelna veha je kositrasta cev, katere spodnji konec se vtakne v sod, drugi pa v posodo, z vodo napolnjeno, tako, da vhajajoči ogljenec po njej pride v vodo, od tod v zrak, a zrak pa, katerega k moštu ne smemo pustiti, zavoljo vode v sod ne more. Ta priprava je dobra tudi zato, ker vinorejec po njej lahko vé, kdaj je mošt nehal vreti in je čas sod zabiti. Gosp. Dolenc je priporočil drugačno kipelno veho, ki obstojí iz lesene ali pa plehaste posodice, v kateri je potrebna voda, in sredi posode pa je uže omenjena cev. Pri taki vehi potem ni treba druge posode za vodo. Vse to, kar je tukaj povedanega, veljá o napravljanji belega vina, črnina se napravlja drugače. Naj tukaj še pristavim, da mreža, na kateri se pecljá, mora na vsak način biti iz pocinjenega vlaka, iz vzroka, ki sem ga omenil pri opisovanji, kako ravnati s sodi, v lanskih „Novicah".

Vem, da kakor pri nas, bo tudi drugej marsikdo rekel: vse bi bilo dobro, al še dve mali kadi napraviti, ko imam še za eno komaj prostora, to ne bo šlo. Tudi tej napaki bi se menda dalo pomagati tako, da bi prišla mreža precej na veliko kad. Mreža pa bi morala biti vdelana v leseni okvir, na katerem bi mlin nekoliko vzvišen stal, tako, da bi se kar pod njim lahko pecljalo; al kaj tacega bi se dalo zopet le v dovolj visokem hramu narediti.

Znabiti bi utegnil kdo prašati: zakaj pa mora mošt 48 ur na tropinah vreti? Zato, da dobi vse ekstraktne snovi v pravi meri, ne premalo, ne preveč. Ekstraktne snovi nekako zakrivajo vinsko kislino, na priliko, tako, kakor sladkor grenkobo kave. Če smo pa pridelali dobro vino, je treba paziti, da si ga pozneje ne pokvarimo z zalivanjem. Za zalivanje mora vinorejec imeti mali sodček dobrega vina. Paziti je tudi treba, kakor je bilo uže omenjeno, da se vino, ko je bil sod napolnjen, ne okisa po cunji, katero po navadi, ali bolje razvadi, okoli vehe ovijajo.

Ravnanje z moštom za črno vino je od onega za belo vino nekoliko drugače. Tu moram najprej opomniti, da po Dolenjskem imajo le ono črnino za dobro, ki je precej v jeseni sladka. Gosp. Dolenc pa je rekel, da črnina mora biti s prva trpka, da tako vino se poleti omedi in sladko postane, ter da le taka črnina je sposobna za trgovino. Kad za črnino mora biti posebno narejena. Ker mora pri črnini priti trop sam na dno kadi, mora biti nad njim dno, ki je čez in čez polno ljuknjic, tako, da mošt do tropa pride, a trop se vzigniti in med mošt pomešati ne more. To dno mora imeti v sredi luknjo, skozi katero se trop vsiplje, ki se pa, ko je trop v kadi, zamaši.

Ko se je prvo dno na sredi zamašilo, se mošt v kad vliva toliko časa, da ostane pod pokrovom, ki je 4 prste pod vrhom, in ima tudi v sredi luknjo, za malo ped zraka. Zdaj se luknja zapre, in kakor pri belem vinu v sod, se tukaj v kad vtakne kipelna veha. Mošt ostane tako v kadi 3 tedne. V tem času alkohol iz lupinic vzame vso črno barvo, in zdaj se še le mošt sme pretočiti v sod. Za zalivanje se mora tudi pribraniti dobre črnine. Pri črnini se sme ves prešovec med dobro vino vliti. Opomniti je še, da mora tu popisana kad imeti zdolej vratica, kakor sod.

Gospod vodja nas je še podučil, kako se vino čisti s klejom, kako porabiti trop za rakijo, kako iz tropa delati izvrstni kis, kako kisati z njim repo in zelje. Al ker sem „Novicam" z mojim spisom uže dovolj prostora vzel, bom to opisovati opustil; saj bo gosp. Dolenčeva knjiga gotovo tudi o tem govorila.

*) Ker gosp. L. A. obširneje poroča o tem predavanji, smo to poročilo uvrstili med „Gospodarske stvari". Vred.

Spomin na zaslužne kranjske sadjerejce.

Mnogo žlahnega sadja je uže zasajenega po slovenski zemlji in veselje je o dobrih letinah gledati na trgu v Loki ali v Kranji, posebno pa v Ljubljani polne koše lepih rudečih jabelk in rumenih hrušek. Al lani pogrešali smo žalibog tega veselega pogleda. Sedaj cenimo še le dobroto, katero nam deli sadje v kmetijskem gospodarstvu in v živ spomin nam stopajo imena za sad-

jerejo zaslužnih mož, katere iz tega ozira moremo imenovati dobrotnike svoje.

Ozrimo se tedaj na preteklost in stavimo si pred oči sadjerejce, katere je naša družba kmetijska odlikovala od leta 1841. počenši.

Na prvem mestu stojí „oče umne sadjereje kranjske", prečastiti starček gosp. Franc Pirc, bivši misijonar v Ameriki, zdaj v pokoji živeč v Ljubljani, katerega je leta 1841. poslavila družba kmetijska s sreberno svetinjo.

Leta 1842. so prejeli od družbe kmetijske sreberne svetinje sledeči: Hafner Simon iz Formaha pri Škofji Loki, Jenčič Martin iz moravške fare, Janežič France iz fare sv. Gore, Dekleva Jurij iz Male Pristave, Sedušak Gregor iz Tujnic, Pengal Janez iz Našce, Dolenec Janez iz Vipave, Gostiša Gregor iz Črnega vrha pri Idriji, Hadnik Gregor iz Lom.

Leta 1843. so prejeli svetinje: Jeraj Jakob iz Smlednika, Sušnik Anton iz Škofje Loke, Eržen Primož od sv. Duha, Habjan Jakob iz Trzina, Tomšič Neža iz Planine.

Leta 1844: Zupan Anton iz Kovorja, Zalokar Gregor iz Zgornjih Jarš, Šarc Matevž iz Preserjev, Pobušan Matija iz Rudnika.

Leta 1845: Ferlan Luka iz Godešič, Tavčar Tomaž od Št. Jerneja, Cotel Janez iz Leš, Dermelj Jožef iz Boštanja.

Leta 1846: Dular Jožef iz Velikih Škrjanc, Vernik Tomaž od Št. Andreja pri Loki, Jarc Tomaž iz Stranskevasi, Sedušak Mihael iz Tujnic.

Leta 1847: Pretner France iz Begunj, Kos Luka iz Zaloga, Florijan Karol iz Kranja, častno diplomiran.

Leta 1849: Dekleva Jožef iz Male Pristave, Stare Jurij iz Podjele v Bohinji.

Leta 1850 je dobil: Kozler Andrej iz Kočevske Reke cekin za 20 lir, Rozman Matija mladi cekin za 6 skudi, katera je daroval g. Janez Primic, c. k. dvorni kaplan na Dunaji.

Sreberne svetinje pa so dobili: Kočar Valentin iz Tujnic, Pernač Jožef v Spodnjih Gorjah, Bizjak France iz Dobrove.

Častno diplomo so dobili: Brence Janez, kaplan, in učitelj Mencinger Jakob v bohinjski Bistrici, Halek France iz Dolenje vasi, grajščine v Mirni, Mokronogu in Rakovniku, Gulič Anton, okrajni zdravnik v Zatičini, Grosnik Tomaž, duhovnik v Št. Vidu pri Zatičini, Hribar France, posestnik iz Podgabra, Benjamin vitez Födransperg, c. k. poštar na Hudem, Kopecki Janez, župnik zatičinski.

Leta 1851: Orežnik France iz Volčjega Potoka, Mencinger Jakob iz bohinjske Bistrice, Ogorevec Jožef iz Bokalc; Stare Mihael iz Mengša, častno diplomiran.

Leta 1853. dobili so svetinje: Resman Anton iz Begunj na Gorenjskem, Kleindienst Lovrenc iz Gorice v Mošnjah, Aleš France iz Vrašice pri Mengšu, Samsa Jakob iz Bistrice pri Trnovem, — častno diplomo pa so prejeli: baron Leopold Lichtenberg, grajščak v Jablah, baron Alojzij Apfaltrern, grajščak Št. Križki pri Kamniku, marquis Ferd. Gozzani, grajščak na Volčjem potoku, Starè Janez, grajščak v Mengšu, Derbič Jožef, c. kr. okrajni glavar v Črnomlji.

(Dalje prihodnjič.)

Starozgodovinske stvari.

Špitalič, Tabor, Kozjak in Kozji hrbet.

Razprava „Špitališki tabor" v 40. listu lanskih „Novic" mi daje povod, da o tej stvari spregovorim besedo, čeravno nisem starinoslovec. To pa zato, ker č. gosp. pisatelju onega članka, kakor se vidi, niso topografične razmere tega kraja natanko znane, in zato se tudi posledice njegovega mnenja ne vjemajo s krajevnimi razmerami.

Prvo je treba pomniti, da Špitalič in Tabor sta dva različna kraja. K temu pride v starih listinah še „Gassruck" in „Bocksruck", in tukaj je vprašanje, kaj znamenujeti ti dve besedi: Kozjak ali Kozji hrbet, ki sta tudi dva različna kraja v tej okolici? To pa je ravno pri starinskih razpravah najvažneje, da se kraji ne zamenjujejo drug z drugim. — Idimo sedaj k poznamenovanju vsakega teh krajev posebej.

Špitalič, kakor znano, je sedaj farna cerkev sv. Antona, zraven je grajščina, sedaj last barona O. Apfaltrerna. Podoba Valvazorjeva v XI. knjigi, str. 407 še precej dobro predočuje ta kraj, kar se slavnemu možu ni povsod posrečilo.

Na južni strani cerkve, kakih 400 korakov preko ravnice oddaljen je hribec Tabor, skor posamno stoječ, z gozdom obraščen in na južni in vzhodni strani precej strm. Na vrhu njegovem se vidijo ostanki starega zidu, in kakor uže ime kaže, je moral nekdaj tukaj tabor ali kaj podobnega biti.

Kake pol ure od Špitaliča dalje proti zapadu se stisne sicer ozka dolina in začne se vzdigovati gora Kozjak s sedlom, čez katero gre cesta iz Kamnika na Štajarsko, kjer se pri Ločici združi z državno cesto, koja pride čez Trojane na Štajarsko. Kozjak dela razvodje med Gorenjsko in savinjsko dolino. Špitalič leži toraj koj pod Kozjakom še v savinjskem porečji.

Na severo-zapadni strani grajščine in cerkve se vzdiguje hrib in na tem hribu je vasica s tremi hišami z imenom Kozji hrbet.

Taka je topografična lega teh krajev. Naj prijavim sedaj svoje mnenje o tej stvari in omenim še nekaj posameznosti.

Da je sedanji Špitalič nedvomno sv. Antona špital ali ustav, sozidan v 13. stoletji po mejnem grofu isterskem Henriku, uže kaže slovensko ime „Špitalič", v primeri k temu, da vasica Kozji hrbet nima nikakega pomena za ta ustav. „Stifft und Hospital S. Antonii am Bocksruck" je bilo toraj oficijalno poznamenovanje, ker, kakor se vidi, kraj takrat v oficijalni nemščini še ni imel lastnega imena. „Am Bocksruck" v nemščini ne znamenuje ravno, da bi ustav moral stati na Kozjaku, marveč pomeni tudi pri ali blizo Kozjaka. Sedanje nemško ime „Neuthal" je ta kraj gotovo dobil še le potem, ko je omenjeni ustav kupil leta 1608. od viktrinjskega samostana Hanns Thaller, kateri ga je gotovo popravil, ali morebiti prezidal in po sebi imenoval Neuthall, kakor je stara pisava.

Kdor bi hotel to zadevo dalje slediti, bi še gotovo našel vire in pomočke v dotičnih arhivih.

Kar se tiče poti in nje oskrbovanja, ki je vodila tu memo, v kateri namen bi bil imenovani ustav ustanovljen, bi bila ta pot po mojem mnenji ona, vodeča iz Kamnika skoz tuhinjsko dolino čez hrib Kozjak memo Špitaliča na Štajarsko v savinjsko dolino. Da je ta pot bila res le tovorna pot, nam kaže to, ker stari možje pripovedujejo, da je bilo prej, predenj so sedanjo okrajno cesto napravili, na poti od Kamnika do Motnika 72 prelazov. (Prelaz se imenuje tukaj prehod čez plot). Ta pot

je, po sedanjih razmerah soditi, gotovo šla iz Špitaliča po dolini memo Motnika na Ločico, kakor sedanja cesta. Da bi bila kaka druga tovorna pot „iz Špitaliča čez hrib v savinjsko dolino vodila“, kakor gosp. Šumi meni, ni lahko misliti, ker „čez hrib“ se mora najbrže misliti „čez Kozjak“. V Gornjigrad na pr. je iz Kamnika za polovico krajša ona pot, koja drži iz Tesnic nad Kamnikom čez hribe memo Nove štifte proti Gorenjemu gradu, in ki je morala uže tudi ta čas biti, ker je znano, da so ljubljanski škofje memo Nove-štifte jezdarili. Ako bi pa bili tehtni dokazi, da je res vodila kaka važneja pot iz Špitaliča čez hrib v savinjsko dolino, potem bi bila pa tudi cela stvar drugačna in nazadnje bi bila ta pot znala celó čez Kozji hrbet voditi.

Da so Rimci še gotovo imeli pot iz Šutne, sedanjega Kamnika, skoz tuhinjsko dolino na Štajarsko, si moramo misliti uže iz strategičnih ozirov, in oni, ki so bili v tej zadevi mojstri, se gotovo niso zadovoljili z edino potjo po radomeljski dolini med tako važnimi mesti Emono, Celejo in Petovium-om, sosebno ker je bil tu skozi glavni prehod iz Italije v Norik in Panonijo. Tako je jako verjetno, da je na hribu Taboru blizo Špitaliča, kjer so še sedaj ostanki starega zidanja, moral nekdaj res tabor in vtrjen kraj biti. To pa gotovo še za rimskih časov, kajti, ako bi bil tabor iz časov turških bojev, bi bilo o njem gotovo več sporočil, še posebno zato, ker je bil ustav Špitalič postavljen davno pred turškimi boji. Za tega del bi bilo natančneje raziskovanje teh krajev za starinoslovca jako hvaležna naloga.

V dopisu „iz Motnika“ v 49. listu „Novic“ omenja g. Križnik nekega kamna pri Kropivšku. To mi daje povod, da omenim tukaj, da narod pripoveduje, da je na vrhu Kropivškovega hriba nekdaj stala cerkev, posvečena sv. trem kraljem, od katere pa sedaj ni nobenega znamenja več. Mogoče res, da bi bila utegnila kdaj tam cerkev stati, a meni ni znano, da bi bilo o tem kje kaj zapisanega, kar bi bilo pričakovati, ako cerkev ni stala celó v prvi krščanski dobi. Kaj pa, ko bi bil utegnil kdaj tam stati pagansk tempelj, znabiti posvečen slovanskemu „Triglavu“, kar je nekoliko identično s „tremi kralji“? Da so v teh krajih bila slovanska, paganska svetišča, zato imamo tehtne dokaze. Morebiti bo omenjeni kamen v kaki zvezi z onim svetiščem, in morebiti se g. Križniku posreči, kaj več o tej stvari pozvedeti.

A. Piskar.

Književstvo slovansko.

* *Teoretično-praktično pevska šola* se zove ravnokar v 2. pomnoženem natisu na svetlo prišla lična knjižica, katero je zložil in založil g. Anton Foerster, učitelj petja na c. kr. srednjih šolah in vodja godbe v stolni cerkvi. Na 88 straneh razločno in jako lepo tiskane „Pevske šole“ nam gosp. pisatelj, kateri tudi kot skladatelj slovenskih napevov sluje na daleč okrog, podaje vseh za petje potrebnih naukov, pojasnjujoč jih s primernimi pevskimi znamenji. „Pevska šola“ se dobiva pri g. A. Foersterji v Ljubljani po 75 krajc. Kdor je želi po pošti pod križnim zavitkom dobiti, naj priloži 5 krajc. več. Toplo jo priporočamo vsacemu, ki se učí peti.

* *Poziv na subskripcijo.* L. W. Berezinova knjiga: „Hrvatska, Slavonija, Dalmacija i vojaška Krajina“ v ruskem jeziku je tako izvrstno delo, da po zagotovilu „Obzora“ (glej 132. list lanskega leta) ga mu ne v hrvatskem, pa tudi v nobenem drugem jeziku ni para. Delo res zasluži ime „slave naroda hrvatskega“, kakor knjiga našega Valvazorja o Kranjski „Ehre des Herzogthums Krain“. Jako obširno delo, za katero je slavni Berezin, več časa v trojedni kraljevini bivajoč, s čuda neumornim trudom nabiral gradivo, popisuje navedene jugoslovanske dežele v zemljepisnem, zgodovinskem, statističnim, političkim, literarnim, gospodarskem in trgovskem, v obče kulturnem oziru tako temeljito, da se z enacim delom menda ne Nemci, ne Francozi in drugi narodi ponašati ne morejo. — Delo tolike vrednosti je napotilo našega za slovanstvo neutrudljivo delavnega gosp. dr. Jordana, zdaj vrednika „Reforme“, da je, podpiran od preblagega jugoslovanskega rodoljuba, sklenil, iz rusčine v nemški jezik prestaviti to velikansko delo, ako vsaj 300 subskribentov na-nj dobí. Nam so došle 3 v pokušnjo izdane pôle, ki nam kažejo, da bi res obžalovati bilo, ako ne bi krasno delo prišlo na svetlo. Zato toplo priporočamo rodoljubom posamesnim in znanstvenim zavodom, naj žrtvujejo 5 gold., ki jih bo stala ta knjiga. Gospod dr. Jordan ne zahteva prenumeracije (predplače), ampak le to, da, kdor želí knjigo, mu po poštni listnici (Correspondenz-Karte) naznani subskripcijo na Dunaj (Wien VI. Kaunitzgasse 2). Podpirajmo tudi mi Slovenci prevodnika, da pride velike hvale vredna knjiga na svitlo; vsaj smo v najbližji dotiki z našimi brati jugoslovanskimi.

Politične stvari.

Ustavoverci se čedalje bolj odkrivajo za nasprotnike ustave.

Čehoslovani vstopivši v državni zbor so izročili, kakor naši bralci vedó, Njeg. veličanstvu cesarju in ministerstvu spomenico, ki zahteva za slovanski narod ravnopravnost prav po besedah avstrijske ustave, ki jih §. 19. osnovnih drž. postav odločuje.

Misliti mora vsak pošten človek, da tisti ljudje, ki so si prideli imé „ustavovercev“, bodo po vse pritrdili omenjeni češki spomenici. Al kaj vidimo zdaj? Ona klika, ki 18 let slepari s svojim „ustavoverstvom“, se na vse kriplje upira ustavi! Spomenica česka je ogenj v streho tej koteriji. In zdaj nepoboljšljiva svojat celó Poljake hujska in kliče sebi na pomoč. Kjer tudi „Sl. Gosp.“ v svojem prvem letošnjem listu odkriva svetu lažnjivo ustavoverstvo nemčurskih naših nasprotnikov, naj nekoliko vrstic iz ovega lista našim bralcem objavimo v dokaz, da povsod, kjer biva Slovenec, je le en glas, da zahteve Čehov so pravične, skozi in skozi ustavne, in da to, kar oni zahtevajo, so tudi zahteve naroda slovenskega, ki ne bode miroval, dokler dobí, kar je njegovega in kar so mu dozdaj oropali nemčurji.

Pred vsem — piše „Slov. Gosp.“ — tirjajo Čehi, da naj sodniki tam, kder je več Čehov nego Nemcev, češki uradujejo, govorijo, sodijo in pišejo češki. Dalje: češkim ulogam se ima češki odgovarjati pri vseh sodnijah do najvišega sodišča. Dalje zahtevajo, da se vseučilišče v Pragi letos uže tako prenaredi in s češkimi profesorji preskrbí, da se bo vsak predmet tudi v češčini razlagal in bodo češki dijaki mogli izpite za doktorstvo delati v materinščini. Jednake so tirjatve gledé na ljudske šole, na gimnazije in realke, kjer je vse tako sedaj uravnano, da je Nemcem na korist, Čehom pa na duševno in gmotno škodo, kajti ljudskih šol imajo Čehi proti Nemcem 500, meščanskih šol pa 30 premalo. Za češke šole plačuje dežela 1 milijon in 285.265, za nemške pa 211.917 gold. več, namreč 1 milijon in 497.182 gold. Slovanov je na Českem 3 milijone in 183.123 duš,

Nemcev pa le 1 milijon in 922.946, to je, Slovani plačujejo Nemcem šole, da ti svoje otroke laže izobrazujejo, Slovanom pa težave delajo, jih na stran tiščijo in ponemčujejo. Še hujše razmere so pri gimnazijah in realkah. Tukaj se nemštvo prav šopiri. V Pragi, na primer, je komaj $^1/_5$ vsega prebivalstva nemška, vendar imajo Nemci 7, Čehi pa samo 4 gimnazije in realke. V celi deželi je samo 14 srednjih českih šol zraven 21 nemških. Goropadne so razmere na Moravskem, kjer prebiva 1 milijon in 471.254 Slovanov, zraven 525.645 Nemcev. Vkljub temu imajo Slovani samo 4 realke in gimnazije in 2 meščanski šoli, Nemci pa 15 gimnazij in realk; meščanskih šol pa 23. V Šleziji so Slovani najbolj na slabem. Tolikim krivičnostim nasproti zahtevajo Čehi, da se število šol in razredov, potem plača tako uravna, da kakor število českega in nemškega prebivalstva kaže, da je prav in pravično. — Slovenci smo Čehom precej podobni, vsaj kolikor zadeva žalostno in nesrečno stran naše zgodovine. Tudi nam je se boriti za enakopravnost slovenščine v javnem življenju, v šolah, pri sodnijah in političnih uradih. Tudi mi se vzdigujemo iz groba 1000letne narodne in politične smrti, to pa od leta do leta živahneje in krepkeje. Slovenščina nam mora dobiti mesto, ki jej po §. 19. gre, v uradih in šolah. V ljudskih šolah se mora poučevati v materinščini vseskozi na Slovenskem. Na gimnazijah, realkah ne moremo potrebovati profesorjev in ravnateljev slovenščine nezmožnih. Nemški profesorji naj se prestavijo k Nemcem, a slovenski naj se vrnejo domov. To moramo tirjati in dognati. Pravico do tega imamo v postavi od svitlega cesarja podpisani, jo moramo postavno tirjati, dokler je ne dobimo. In to hočemo po zgledu vrlih Čehov storiti tudi mi Slovenci!" — Taki glasi se čujejo zdaj povsod. Konec mora biti tiranstvu, po katerem nas, kakor je Turek kristjane mučil zarad vere, nemčurstvo muči zarad jezika maternega! Ko imamo svoje, kar nam gré, bomo radi se učili na pravem mestu in o pravem času tudi tujih jezikov, vsaj tudi Slovenec vé, da „kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš, al pred vsem moramo imeti svoje, da ne bomo tlačani tujcu na naši lastni zemlji.

Mnogovrstne novice.

* *Pridelovanje piva v Avstriji.* V celi Avstriji je 1878. leta 2352 pivovaren pridelalo 11 milijonov in 323.444 hektolitrov piva, ki so plačale 21 milijonov in 41.631 gold. davka. Dobro obložene so! Na Kranjskem je 8 pivovarn naredilo 33.423 hektolitrov piva, za kar so plačale davka 73.481 gold. Od tega pridelanega piva pride na vsacega prebivalca po 7 litrov ali pa 15 krajc. davka. Več kakor Kranjska ste pridelala piva Štajarska in Koroška. Štajarska 550.942 hektolitrov, Koroška pa 113.964 hektolitrov. Davka za to je plačala Štajarska 1 milijon in 196.740 gold., Koroška pa 223.531 gold.

* *Vlada srbska* je določila, da se po novem letu pošiljajo časniki in knjige brezplačno po vseh srbskih poštah. S tem je pokazala majhna Srbija, kako mar jej je za razvitek književstva in pouk svojega ljudstva in s tem dala drugim državam lep izgled.

Naši dopisi.

V Gorici 4. jan. 1880. — Najbolje je pri nas novo leto začel presvetli cesar; podaril je 200 gold. društvu katol. gospà za napravo odgojilnice. — Novega leta dan nam je prinesel tudi veselo novico, da je profesor tukajšnega gimnazija g. Franc Hafner postal direktor c. k. gimnazija v Paznu. Novi ravnatelj je naš domačin iz Sežane. Služil je veliko let v Celji, kjer ga imajo še danes v dobrem spominu. Tudi Gorica ga bode močno pogrešala. — Že pred novim letom je prišel tukaj na svetlo prvi zvezek novega mesečnika „Cvetje z vrtov sv. Frančiška", polen mikavnega, podučnega in spodbudnega gradiva. Naročnikov šteje dozdaj že nad tri tisoč. — Majling-ova (katoliška) tiskarna, v kateri se tiskajo „L' Eco del Litorale", „Soča" in „Cvetje", imenuje se od novega leta naprej „Sv. Jilarija tiskarna" („Tipografia Ilariana"). Sv. Jilar — Hilarius — mučenec Oglejski, je patron naše prvostolne cerkve in mesta Gorice. Dokler je izhajal „Goriciano", imeli smo tudi četerto tiskarno v Gorici. Ko so pa bili naši „iredentarčki" razkropljeni, ustavila se je ta „tipografija nazionale". Zdaj jo mislijo spet oživiti — pod drugim imenom in bode se v njej tiskal „L' Isonzo", če popred za sušico ne pogine. Povikšal je namreč naročnino; zarad tega mu odpade polovica naročnikov. — Umrl je zapisnikar in vodja deželne pisarnice g. Fr. Pollencig.

Kojnice na Štajarskem 4. jan. (*Telegram „Novicam".*) Danes je umrl prečastiti gospod Jožef Virk, tudi bralcem „Novic" v prejšnjih letih priljubljeni pisatelj.

Na Radečah 4. jan. (*Naša volitev.*) Včerajšnja volitev državnega poslanca princa Ernesta Windischgrätza izvršila se je po 50 volilcih našega okraja enoglasno. Sijajni ta izid pričakovali smo uže za gotovo po izidu prvotnih volitev, ki so se vršile popolno brez opozicije. O nasprotnikih ni bilo ne duha ne sluha; nemčurska stranka se nikjer ni upala na dan. Izvoljeni so bili poprejšnji volilni možje — vsi pošteni domoljubi. Volitev poslanca včeraj se je zato vršila v najlepšem redu. Volilni možje prihajali so tako vestno, da je od 51 mož došlo jih 50, samo eden je izostal; bolj oddaljeni so uže dan poprej bili tukaj. Ako pomislimo, da nekateri imajo prav daleč do nas, in da v taki hudi zimi potovati ni šala, pripoznati moramo radostni, kako se narod naš zaveda imenitnega posla, ki mu je v roke položen pri volitvah. Zato čast in hvala takim možakom! Omeniti pa moram tudi to, da je c. kr. vladni komisar gosp. Schwarz hvalevredno, nepristransko vodil volitev. Centralni volilni odbor v Ljubljani pa iz sijajnega izida naše volitve, kakor tudi volitve v Trebnjem in Kočevji očitno vidi, da narod naš zaupljivo posluša njegove nasvete in se strogo po njih ravná. In tako Dolenjci zdaj mirno pričakujemo, da nam bode naš državni poslanec svetli princ, združen z našimi druzimi poslanci, v marsikakem oziru na pomoč.

Trebnje 4. jan. (*Naša volitev.*) Včerajšnji dan nam ostane v živem spominu; vreden je, s zlatimi črkami vpisan biti v zgodovini narodnega gibanja zraven 24. in 30. junija preteklega leta, ko so naši kmečki in meščanski volilci povzdignili svoj odločilni glas, da nečejo več služiti strankarskim namenom ljubljanskih kazinarjev, da so národni in da si hočejo narodne, to je, le svoje možé izbrati, ki jih imajo zastopati v državnem zboru. Dolenjci so se ta dan skazali zavedne možake. Kakor imajo vrli Gorenjci svojega slavnega zastopnika grofa Hohenwarta na Dunaji, na katerega ime sme vsak Avstrijan ponosen biti, tako imamo tudi Dolenjci zdaj odličnega zastopnika, moža, ki je popolnoma naš, kakor se je sam izrekel, kneza imenitnega stanu, čegar predniki so iz stare naše slovenske korenine, ki se ponašati smejo svoje slave, kar so storili v ljutih bojih ne le za našo deželo, ampak za celo cesarstvo. Da bode potomec te zgodovinsko-slavne družine dika in krepka podpora na dvoru naših presvitlih vla-

darjev in cele habsburške dinastije, tega ne dvomim, a da bode nam branil tudi naše narodne pravice, smo prepričani. Porok so nam njegove lastne besede, ki niso besede kakega omahljivega kruhoborbca, — porok nam je pa tudi veljava naših izkušenih rodoljubov pri centralnem volilnem odboru, ki so nam ga nasvetovali. Zato smo mu dali vse svoje glasove.

Lep dan je bil včeraj; nenavadno huda zima je odnehala; ogrevalo nas je prijazno solnce. Že na jutro so se zbirali volilci trebansko-žužemberskega okraja. Ob $^3/_4$10. se podá vrsta svetskih in duhovenskih mož v trebanjski grad, da izberó državnega poslanca namesto prezgodaj nam umrlega, blagega grofa Barbo-ta. Bili so veči del stari, uže od prejšnjih volitev poznani možje, katerih misli smo lahko uganili, a med njimi je bilo tudi nekoliko nepoznanih obrazov, katerih na tem potu še nismo videli dozdaj. Da-si smo bili naše narodne zmage uže prej zagotovljeni, vendar nas je nekaka skrb navdajala o izidu volitve, ker je bila tudi med nekaterimi narodnjaki nekaka omahljivost zastran osobe, kateri naj bi se dalo častno zaupanje državnega poslanca. Če tudi so si bili v tem edini, da dajo svoje glasove narodnjaku, vendar so imeli nekateri pomislike, ali bi se upognili nasvetu volilnega odbora in bi od njega priporočenega kandidata volili, ali pa se trmasto držali svojega mnenja in razcepili glasove. Ker je naš narod vajen, preziranemu biti od svojih med njim živečih, toda potujčenih grajščakov, ki so bili večinoma vseskozi sovražni njegovemu jeziku, njegovim šegam in dokaj tudi verskemu prepričanju, zato se nekaterim, sicer poštenim rodoljubom zameriti ne more, da so hoteli samovlastno postopati, a sprevideli so, kako hude nasledke bi utegnil imeti tak razdor in premagalo jih je prepričanje, da centralni odbor v Ljubljani mora uže vedeti, koga priporoča. Zato so se zedinili še o pravem času. Točno po 10. uri se volitev prične; vodil jo je okrajni glavar g. Ekel sam, prav nepristransko in hvalevredno. Naši volilci se niso čisto nič terorizirali, kakor se je godilo večkrat pri prejšnjih volitvah. Volitev se je prav mirno vršila, — ni bilo slišati druzega glasú, kakor: princ Ernest Windischgrätz, ki je bil od vseh 40 volilcev enoglasno izvoljen.

Očividno veselje z nekakim ponosom se je bralo na licih volilcev, ko so se uže ob pol 12. uri vrnili nazaj. „Ga uže imamo, ni ga odpadnika med nami — so radostno odzdravljali — vse glasove dali smo knezu Enestu Windischgrätzu; on je naš poslanec!“

Navdušeno so se zbrali svetni volilci v gostilnici našega narodnega župana g. Tomšiča, čegar spretna postrežba je navdušenost povzdigovala; duhovni volilci, kateri so bili prav vsi prišli, če tudi nekateri prav od daleč, katerih tudi sobotni dan ni zadržal, pa so bili povabljeni k gostoljubnemu in občeljubljenemu gospodu dekanu.

Ko smo po obedu bili vsi volilci skupaj, kraljevalo je občno veselje in vsestransko zabavanje, kakoršnega ne pomnimo pri nobenih volitvah. Okrajni glavar gosp. Ekel sam je počastil volilce pri gosp. županu, kjer je bil prisrčno sprejet. Navdušenost je na vrhunec prikipela pri vstopu gosp. okrajnega glavarja, pri napitnici na Njih Veličanstvo našega presvitlega cesarja, vso habsburško hišo in na namestnika Njih svetlosti, ki je tako nepristransko vodil volitev. — Zastopnik vladni se je danes zopet osebno sam prepričal zvestobe in udanosti naroda našega, ki je vedno krepák steber Avstrije.

Da smo sijajni izid volitve tudi od drugih volilnih okrajev uže prej izvedeli po telegrafu, vnelo se je tem bolj naše veselje. V našem okraji so se volitve, razen treh, vsi volilci vdeležili in kakor rečeno, volili enoglasno. Izostal je le eden zarad bolezni, fužinski vodja v Dvoru in Kočevar Fink, gosp. Mausar, tudi Kočevar, volil je z nami.

Iz Ljubljane. — Novo leto se je pri nas z jako veselo dogodbo pričelo. Ne le, da je bil od narodnega volilnega odbora volilcem trebanskega, radeškega in kočevskega okraja priporočani kandidat — Ernest princ Windischgrätz — za državnega poslanca izvoljen, temveč izvoljen je bil na vseh 3 voliščih enoglasno — v Radečah namreč z vsemi 50, v Trebnjem z vsemi 40 in v Kočevji z vsemi 23 glasovi. Zmaga národnih naših volilcev pri tej volitvi je bila tako gotova, da si nasprotna nam stranka še z nobenim svojih privržencem ni upala na dan, s tem pa je pred svetom izpričala, da na zemlji slovenski, če je volitev naroda prosta, brez agitacij birokratiških, nemčurija nima nobenega terêna več. Zato slava vrlim Dolenjcem! Kako radostno je to soglasno volitev tudi sprejel plemeniti princ Windischgrätz, kaže naš list na drugem mestu.

— (*Iz seje družbe kmetijske 4. dne t. m.*) Predsedoval je gospod baron Karol Wurzbach in pričujoči so bili odborniki: gospodje dr. Ahačič, Jerič, Lasnik, Murnik, dr. Poklukar, Robič, Seunig, Witschl, pl. dr. Maks Wurzbach in Brus kot zapisnikar; poročevalce je bil tajnik dr. Jan. Bleiweis. — Ker je to prva seja bila novega leta, pozdravlja predsednik pričujoče gospode, se jim zahvaluje za njihov trud v preteklem letu na korist domačemu kmetijstvu, povdarja lepo složnost odborovo v vsem njegovem delovanji, ki ne pozná nobenega strančarstva, in željo izreka, da bi vse to ostalo tudi v novem letu tako, kakor je bilo v starem. Odbor odzdravlja prijazni pozdrav z navdušenimi živio-klici gospodu predsedniku in se mu zahvaluje za neutrudljivo in skušeno vodstvo družbe, katere cilj je, pospeševati napredek domačega kmetijstva, kolikor je mogoče.

Potem je tajnik dr. Bleiweis pričel poročati o predmetih današnje seje. Prvi je bil sklep, da se gosp. Lapajnu izročí darilo gosp. viteza Schneid-Treuenfeldskega za rokopis popularne knjižice in to preblagemu daritelju naznani, — rokopis takoj v natis dá in knjižica v majhnem, ročnem formatu v toliko stoternih iztisih natisne, kolikor ima odbor državne podpore za izdavanje poúčnih knjig na razpolaganje in da se s tem denarjem pokrijejo stroški še posebej tiskanih 700 iztisov P. Kozlerjevega poduka: „Kako umno napravljati vodnjake.“ Ker pa pouk „o umni napravi vodnjakov“ in „kako naj posestniki majnih kmetijstev kmetujejo, da umno kmetujejo“, utegne dobro služiti tudi kmetovalcem primorskim, doljno štajarskim in koroškim, se bodo po predlogu dr. Poklukarjevem vprašale tudi dotične kmetijske družbe: ali ne bi hotele tudi one za majhno povračilo stroškov posebnih iztisov obeh brošuric si naročiti. — Dopis sl. ministerstva kmetijstva, da še za letošnje leto dovoli plačo gosp. Tomažu Hitzu, da ostane voditelj sirarskih zádrug na Kranjskem in Goriškem, je bil po dogovoru z Goriško kmetijsko družbo radostno naznanje vzet. (Konec prih.)

— (*Kmetovalci, ki želijo ruskega lanu*), se opominjajo, naj se podvizajo s svojim naročilom v pisarnici kmetijske družbe.

— (*Iz seje močvirskega odbora 29. dec.*), pri kateri je predsedoval gosp. dr. Josip Kosler in so bili pričujoči sledeči odborniki: gospodje Babnik, Bavdek, Borštnik, Gams, Knez, Kotnik, Korče, Lasnik, Peruzzi, Potočnik, Šenk in Tomec, je došlo „Novicam“ sledeče poročilo: Razpravljalo se je 9 toček. Pri prvi točki se je zapisnik zadnje seje, ki je vsem udom znan, brez branja potrdil. Potem je sledilo poročilo prvomestnika. Naznanil je, da sta gospoda inženirja Klemenčič in Karol

Potočnik, prvi 12 in drugi 18 načrtov predložila, ki so bili odbornikom na ogled razpoloženi. Gosp. predsednik naznanja, da je odbor do sedaj od vlade prejel 1648 gold. 46 kr. Ta denar se je obrnil: a) za izdelovanje in trebljenje sledečih vodnih kanalov: za Zornico 312 gold. 3 krajc., — za Škofelco 141 gold. 5 kr., — za Cedov graben 342 gold. 48 kr., — za Orelov graben 58 gold. 70 kr., — za Farjovec 247 gold. 60 kr. in za Tujnco 185 gold. 97 kr.; — b) za razne druge stroške 505 gold. 74 krajc., skupaj se je tedaj potrosilo 1793 gold. 57 kr., tedaj 145 gold. 11 kr. več kakor denarja prejelo. Predlog gosp. prvomestnika, naj se vlada naprosi, za daljne potrebščine naukazati 3000 gold., se enoglasno odobri. Dalje gospod prvomestnik poroča, da se je zadnji čas za obdelovanje močvirja zgodilo vse, kar koli je bilo mogoče in da se je posebno 10.025 sežnjev grabnov na novo izkopalo ali pa ztrebilo. Odbor vzame to poročilo na znanje. — Načrt o izpeljavi rova, ki bi osuševal doljsko-borovniško močvirje, se po poročilu g. Borštnika enoglasno odobruje. — Potem je sledil načrt o napravi črtežev za popolno odpeljevanje močvirskih vodá. O tej zadevi poročal je gosp. Peruzzi; po obširni debati, katere so se vdeležili gospodje dr. Kozler, Potočnik in Tomec, se enoglasno potrdi predlog gosp. Kotnika, naj se vsi načrti, katere ta predložila gori imenovana inženirja izvedencu gosp. Podhajskemu na Dunaj pošljejo, da on o tej zadevi izreče svoje mnenje. — Nasvet, da naj se najme za uredovanje odborove registrature pisar, se enoglasno za potrebnega priznava in g. prvosednik pooblastuje, za to delo sposobnega pisarja najeti. — Prošnja občine preserske in borovniške za izpeljavo ceste od Podpeči čez Bistro loko do Dolzega grabna se odobri. — O zadevi prosilnega pisma cestnega odbora ljubljanskega, da bi se izkopavanju kantonske ceste poleg Cornovca v okom prišlo, o kateri gosp. župan Knez poroča, se volijo gospodje Peruzzi, Lasnik in Knez, da to reč dalje preiskujejo in v prvi odborovi seji poročajo. — Za preglednika konečnega računa se volita gospoda Bavdek in Tomec. — Zadnja točka so bili nasveti posameznih odbornikov. Po nasvetu gosp. prvomestnika se dovoli 120 gld. za odborove uradniške potrebščine. Predlog gosp. Borštnika, naj se vlada naprosi, da so pisma močvirskega odbora poštnine prosta, se enoglasno sprejme. — S tem je bila seja končana. ✓

— (*Iz seje deželnega odbora 3. januarija.*) Oddaja priprege in hrane za odgonce odgonsko-postajske občine Velike Lašče za leto 1880. je bila potrjena; — sklenilo se je, deželni vladi na dotični dopis odgovoriti, da se deželni odbor ne more spuščati v razpravo zarad odveze ribških pravic, ampak da naj ostane ta stvar kakor je zdaj, a da naj vlada skrbí za to, da se ribštvo bolje uredi in da bi se za povzdigo ribštva vpeljala prostovoljna ribška društva; — deželnemu šolskemu svetu se odgovorí, da deželni odbor pritrdi mesečni remuneraciji 25 gold. za pomočnega učitelja v Hotiču, in da se neki učiteljski vdovi daje 130 gold. milostne penzije na leto in njenima otrokoma po 30 gold. odgojne podpore.

— (*Deželne dobrodelne naprave v letu 1879.*) V oskrbi in ozdravljanji je bilo bolnikov in bolnic v bolnišnici 3536, v blaznici 263, v porodišnici (169 mater in 153 otrok) 322, skupaj 4121. Odpadlo jih je po izstopu ali smrti v bolnici 3209, v blaznici 138, v porodišnici (159 mater in 150 otrok) 309, skupaj 3656. Koncem leta 1879. jih je tedaj ostalo 465, in sicer v bolnici 227, v blaznici 125, v porodišnici (10 mater in 3 otrok) 13. Število bolnikov in bolnic leta 1879. je znašalo 4121, tedaj proti predlanskemu številu (3783) več za 336.

— Gosp. Jakob Hren, c. k. državni pravdnik v Novomestu, ki je bil pri zadnji volitvi državnega poslanca od več strani trebanskega okraja za kandidata priporočan, pa se je na ljubo pri volitvah potrebni disciplini kandidaturi prostovoljno odpovedal, pride za svetnika k c. kr. deželni sodniji v Celovec, na njegovo mesto pa gosp. Jos. Grdešič, dozdaj c. k. državnega pravdnika namestnik v Ljubljani. — Zanimiva naključba je bila to, da isti dan je „Wien. Zeit.“ objavila imenovanje gosp. Hrena za svétnika pri c. k. deželni sodniji celovški, ko je bil princ Windischgrätz na Dolenjskem izvoljen za državnega poslanca.

— (*Božičnici katol. rokodelskega društva*), ena (rok. pomočnikov) na novega leta večer, druga (rok. učencev) na večer sv. 3 kraljev, ste se letos zopet prav lepo izvršili. Prihodnjič kaj več povemo o teh društvenih veselicah.

— (*Samostan naših Uršulink*) je zadela velika žalost. Po kratki pljučni bolezni je umrla mu občespoštovana prednica gospá mati Jozefa Strus. Lep sprevod v soboto popoldne je kazal, kako priljubljena je bila ranjka našim mestjanom.

— (Prisrčno zahvalo) izrekamo za tako mnogostransko blago sočutje v bolezni in pa o smrti preljubljene prednice, čast. gospé M. Marije Jozefe Strus in prelepo se zahvaljujemo vsem dotičnim za tako mnogobrojno vdeležbo in podarjenje mnogih krasnih vencev o pogrebu. Žalujoče Uršulinke.

— (*Bratovsko sočutje za stradajoče Istrijane*) se kaže res tudi pri nas povsod. Celo 1. in 2. konferenca družbe sv. Vincencija ste svojo zbirko nabrano za tukajšnje ubožne v znesku 25 gld. blagovoljno prepustili za isterske stradajoče.

— (*Goveje kuge*) ni več na Kranjskem. Po preteku 3 mesecev in pol je nehala. Zato oklicuje danes c. k. deželna vlada, da so po celi deželi zopet odprti sejmi in je preklicano vse drugo, kar je bilo zarad kuge zapovedano.

— (*V štacuno s specerijskim blagom blizo Ljubljane*) se vzame za učenca fant, ki je čez 14 let star, zdrav, in slovenski in nemški brati in pisati zna. Ker ima ta štacuna živahno kupčijo in je sicer hiša jako poštena in pobožna, se morejo stariši zanesti, da pride njih sin v dobre roké. Več pové vredništvo „Novic“.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Laibacher Tagblatt“, ki je patent na to vzel, da njegovi patroni, večinoma ces. kralj. uradniki, delajo nemir v deželi in svoje privržence hujskajo z umazanim orožjem zoper narodne može in še posebno duhovnike, je v svojem vabilu na naročbo med drugim celi program razkril, kako bode postopal zopet v letošnjem letu. Naj damo iz te njegove objave le nekoliko vrstic na znanje. „Mi bodemo — tako piše — se krepko upirali onemu navalu vladohlepnih farjev in feudalnih „Vaterlandovih“ vitezov, kateri, pod pretvezo, da branijo narodne pravice, nadarjeni slovenski narod za podnožje osebne častilakomnosti ponižujejo“. — Se ve da domačim iznevernikom in tujim pritepencem hudo dé, da je judovska klika tudi v naši deželi ob vse poštenje prišla, in da zato jim nobeno sredstvo ni preumazano, v obraz pljuvati možem, ki se bojujejo za pravice naroda svojega! — Nova „Presse“ ima tako „modrega“ dopisnika v Ljubljani, da vidi travo rasti, kateremu se pa zmerom to primeri, da, če dvakrat zine, se trikrat zlaže. Tako ta modrijan o zadnjih volitvah na Dolenjskem svetu poroča, da je grof Hohenwart „razpor“ med „staro- in mladoslovenci“ s tem poravnal, da jim je „nad obema strankama stoječega“ princa Ernesta Windischgrätza za kandidata nasvetoval, in da je pred razglasom te kandidature „oče“ Bleiweis imel z deželnim predsednikom vitezom Kalino dolgo konfe-

renco. — To vse je res preneumno, da bi smešno bilo, in „Vaterland“ pravo trdi, pisoč, da taka poročila so „an den hochwohlweisen Bürgermeister von Saardam erinnernde Capriolen“.

Razglas živinorejcem o prodaji goved.

C. k. kmetijska družba kranjska bode 17. dne tega meseca dopoldne ob 9. uri začenši v Ljubljani na dvorišči gostilnice „zum Baierischen Hof“ na Dunajski cesti blizo kolodvora po očitni dražbi prodajala iz državne subvencije nakupljenih kakih 8 juncev (bikov) in par junic čistega muriškega (štajarskega sivega) plemena.

Živina se postavi na prodaj za polovico tiste cene, za katero jo je družba kmetijska kupila, in se prodá tistemu, kdor največ za-njo dá, proti temu, da jo 1) koj plača in 2) se po pismu zaveže, da jo najmanj dve leti za pleme v deželi obdrží, zato se k tej dražbi pripuščajo samo kranjski živinorejci.

Kdor tedaj tako živino kupi, je dve leti ne sme iz svojih rok dati, če ni poprej podpisanega odbora o tem dovoljenja prosil in ga tudi dobil. Kdor bi se zoper to zavezo pregrešil, mora družbi kmetijski povrniti toliko denarja, za kolikor je on živino ceneje kupil, kakor je družba kmetijska za-njo dala Tudi mora nemudoma naznaniti podpisanemu odboru, če mu je kupljena živina kakor koli poginila, da družba vé, koliko subvencijske živine je in kje je za pleme v deželi naši izpostavljena.

Glavni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 7. januarija 1880.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Novo leto ni iz rok vlade še ničesa prineslo narodom, kar se jim je obetalo o shodu državnega zbora, da se povrne toliko potrebni notranji mir v notranjstvu Avstrije. V zadovoljstvu narodov leží glavni nálog avstrijske vlade, al o tem obziru dosihmal vlada ni še nič storila: grof Taaffe je še zmerom „Fabius cunctator“. Ravnopravnost narodov vresničiti, to je prvo, s čem bi vlada pokazala, da jo je resna volja, zadovoljiti narode, in lahko bi to brez daljnega odlašanja storila zato, ker ima v §. 19 ustavno naslombo. Naj pogumno preseka ta gordiški vozel ne gledé na centralistične germanizatorje, ne na Poljake, ki zmerom gonijo svojo sebično politiko!

O češki spomenici se zdaj sliši, da vlada hoče sestavitii poverjenstvo, ki bode presojeval spomenico, in da temu poverjenstvu bode minister dr. Pražak predsednik. Pod takim predsedstvom upati je povoljne rešitve.

Rudolfovo železnico, ki je do lani uže 41 milijonov gold. požrla državnega denarja, je z novim letom vlada vzela v svojo upravo.

Iz Zagreba. — Nj. veličanstvo je potrdilo novo izvolitev preč. kanonika dr. Račkega za predsednika jugoslovanske akademije.

Španско. — 30. dec. t. l. je neki hudodelec Gonzales strelil na kralja in kraljico, pa k sreči nikogar zadel. Atentati na vladarja so zdaj na dnevnem redu, — žalostna znamja časa.

Velečastiti volilci radeškega, trebanjskega in kočevskega okraja!

Ko je podpisani odbor po volitvah lanskega leta 1. dne julija od Vas slovó jemal, ponosen Vaše slavne zmage, je zahvali svoji za izvrstno lepo slogo, s katero ste izvršili volitev, dodal prošnjo, da, ako se zopet drugi pot obrnemo do Vas, zaupljivo sprejmite nasvèt naš, ki nikoli nima druzega pred očmi, nego blagor mile naše domovine.

In ta naša prošnja je po vse odmev našla v srcih Vaših: izid volitve 3. dne t. m., pri kateri ste po našem nasvetu vsi trije okraji slovenskih občin, pa tudi nemških v Kočevji, enoglasno volili princa Ernesta Windischgrätza, je tako sijajin, da takošnega dosihmal nimamo še zabilježenega v listinah volitev na Kranjskem.

Bodite uverjeni, da, kakor so sedanje naše politiške razmere, si niste mogli boljega zastopnika v državnem zboru izbrati, kakor je svetli gospod Ernest princ Windischgrätz, ves naš po programu svojem.

Sprejmite tedaj prisrčno zahvalo za neomahljivo zaupanje, ki ste ga zopet dejansko razodeli podpisanemu volilnemu odboru. Slava Vam!

Ob enem pa sprejmite zahvalo odličnega Svojega poslanca, ki jo po meni Vam, velečastiti volilci, z Dunaja pošilja tako-le se glasečo:

„Takó častno mi od okraja radeškega, trebanjskega in kočevskega izročeno državno poslanstvo radostno sprejmem. Prosim Vas, gospod doktor, blagovolite mojim volilcem sporočiti prisrčno mojo zahvalo in dodati jim zagotovilo, da me ta volitev tem več veselí, ker me je za svojega zastopnika izbral narod, čegar gêslo je v soglasji z mojim: „vse za vero, dom in cesarja.“

Ernest princ Windischgrätz.

V svesti smo si, da bode srcu Vašemu dobro délo to odkritosrčno zagotovilo Vašega sedanjega zastopnika, ki hoče po vse tisto pot hoditi, kakor jo je hodil preblagi naš pokojnik grof Josip Barbo.

V Ljubljani 6. januarija 1880.

Za narodni volilni odbor:
Dr. Jan. Bleiweis.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.